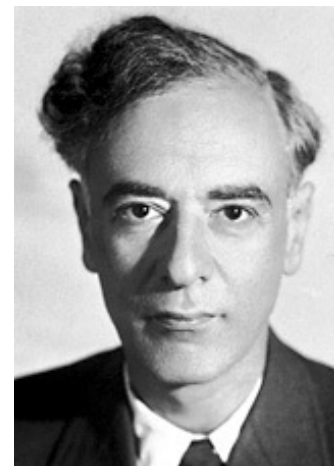

Ruský jaderný výzkum

Americká strana byla ještě v roce 1950, kdy se vývoj vodíkové bomby rozbíhal, skálopevně přesvědčena, že s ní Sověti nemohou udržet krok. Dosud se zdálo, že se zможou na pouhou imitaci toho, co bylo v Los Alamos již vymyšleno. Že komunisté provedli v roce 1949 pokusný výbuch atomové bomby, bylo přičítáno spíše zákulisním špiónážním hrám a zradě ze strany některého z losalamoských vědců než úsilí ruských fyziků. Je obtížné říci, jak tomu skutečně bylo. Co však můžeme s jistotou prohlásit, je skutečnost, že sovětská fyzika rozhodně nepatřila k zaostalým. Právě naopak. Svědčí o tom publikované práce řady špičkových ruských (či spíše sovětských) vědců té doby, mezi něž patřili např. N. A. Morozov, A. F. Joffe. Největší hvězdou sovětské teoretické fyziky byl L. D. Landau.

Výbuchy atomových bomb v japonských městech Hirošima a Nagasaki už Sověti nechápali jako válečný akt 2. světové války, ale spíše jako předznamenání války studené, namířené proti jejich režimu.

Na příkaz nejvyšší politické moci se v SSSR okamžitě upřela zvýšená pozornost na vlastní jaderný program.

Fyzik L. D. Landau

Základy k němu již byly položeny, ale byly vratké. Už v roce 1942 totiž mladý sovětský fyzik Georgij Flerov, sloužící v letectvu, napsal osobně Stalinovi, že mlčení o jaderném štěpení v zahraničním odborném fyzikálním tisku svědčí o pokračování amerického vývoje atomové zbraně. Na konci roku 1942 Státní výbor pro obranu zřídil nukleární laboratoře za účelem sestrojení uranové bomby. Vědeckým ředitelem programu byl zvolen fyzik Igor Vasiljevič Kurčatov (1903-1960), dosavadní šéf jaderného oddělení Fyzikálně technického ústavu.

Klaus Fuchse

Stalin ale vývoj atomové zbraně neztratil ze zřetele. Byl dobře informován o přísně utajovaném dění v Los Alamos. Tajné zprávy dostával jednak od fyzika Klause Fuchse, který pracoval přímo v centru dění v pouštním městě, jednak od britského diplomata Donalda Macleana, jenž se zabýval otázkami atomového výzkumu na britském velvyslanectví ve Washingtonu. Vedle těchto dvou osob měl k dispozici širokou síť tajných vyzvědačů, takže byl o vývoji atomových zbraní výtečně informován. Špiónážní činnost Klause Fuchse (1911-1988), fyzika německého původu, po jejím odhalení šokovala všechny jeho spolupracovníky, jehož vnímali jako tichého, velmi pracovitého vědce.

Po roce 1945 si Stalin nechal Kurčatovova zavolat k osobnímu pohovoru a svěřil mu nadlidský úkol. Chtěl atomovou bombu, a to co nejdříve. Kurčatov, to se rozumí, nemohl nesouhlasit. Kde ale bombu vzít, když neexistovalo téměř nic, ani technické postupy, ani moderní fyzikální přístroje?

Z tohoto důvodu byla vědci dána volná ruka. A ovšem plány, které získali bolševici od Fuchse. Kurčatov nad nimi musel zajásat. „Žádejte, co potřebujete,“ řekl mu Stalin. „Nic vám nebude odmítnuto.“ Atomová bomba se tak stala ostře sledovaným úkolem nejvyšší priority. Stalin byl zkrátka rozhodnut zlomit monopol Američanů na vlastnictví jaderné zbraně, ať to stojí, co to stojí.

Kurčatovovi bylo jasné, že je nutno vytvořit nová vědecká centra, konstrukční kanceláře, přebudovat mnohé výzkumné organizace, to vše bez ohledu na cenu, a jak bylo v Rusku tradičně zvykem, i bez ohledu na lidské oběti. Přesto je pozoruhodné, že se Kurčatovovi a jeho spolupracovníkům podařilo ve válkou zdevastované zemi zkonstruovat atomovou bombu v tak krátkém čase. Nutno ale zároveň poznamenat, že se na jejím vývoji se podílely doslova armády vědců a techniků, kteří byli po dobu svého výzkumu drženi v táborech. Na východ od Uralu začala vznikat celá města, ne nepodobná gulagům.

První úspěšný test atomové bomby se uskutečnil v roce 1949 na kazachstánské pláni nedaleko Semipalatinska. Jeho krycí název zněl „První světlo“. Pro ověření účinnosti bomby, zde postavili Sověti menší městečko. Kromě odolnosti dřevěných a zděných staveb testovali rovněž řadu zvířat, které umístili do klecí v rozdílných vzdálenostech od epicentra výbuchu. Výbuch se zdařil! „Kurčatov se vrhl kolem krku jednomu soudruhovi, který stál vedle,“ poznamenává Jemeljanov ve své knize, „a hlasitě se rozplakal.“ Byly to slzy štěstí, nebo úlevy? Spíše to druhé. Proslulý fyzik určitě věděl, co by mu hrozilo, kdyby bomba selhala.

„Hned **po úspěšném výbuchu atomové bomby** následoval v sovětském Rusku **vývoj termojaderné vodíkové bomby**. Kurčatov a jeho spolupracovníci si nedopřáli odpočinek. Rychlé vyřešení základních problémů s vodíkovou bombou v komunistické zemi šokovalo nejen všechny jaderné vědce, ale i řadu zodpovědných politiků na Západě. Již v létě roku 1953 disponoval Sovětský svaz funkční vodíkovou bombou. Test proběhl opět na kazachstánské stepi a nový druh jaderné zbraně se ukázal třicetkrát silnější než bomba atomová. Kvůli experimentu bylo evakuováno několik blízkých měst a vesnic.

Igor Kurčatov